

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU

ȘCOALA DOCTORALĂ

DOMENIUL DE DOCTORAT: DREPT

TEZĂ DE DOCTORAT

***PROCEDURA DIVORȚULUI ÎN REGLEMENTAREA NOULUI COD CIVIL
ȘI A NOULUI COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ***

- REZUMAT -

CONDUCĂTOR DOCTORAT:

PROF. UNIV. DR. TEODOR BODOAȘCĂ

DOCTORAND:

HURUBĂ (BOGDAN-HURUBĂ) RALUCA-IOANA

SIBIU

2020

SUMAR

Obiectiv principal de cercetare al prezentei lucrări a fost acela de a analiza reglementările juridice, anterioare și prezente, din sistemul de drept român în materia desfacerii căsătoriei, întrucât divorțul, fiind una dintre cele mai importante instituții din dreptul familiei, a cunoscut de-a lungul timpului, o evoluție cât se poate de interesantă, fiind strâns legată de schimbările sociale și culturale specifice fiecărei epoci.

Lucrarea a fost structurată în urma unei consultări temeinice și minuțioase cu conducătorul de doctorat, domnul prof. univ. dr. Teodor Bodoașcă, în 5 capitole, pentru ca, în final, într-un capitol distinct, să fie formulate o serie de concluzii și propuneri *de lege ferenda* privitoare la tema cercetată.

În tot cuprinsul lucrării au fost inserate aspecte concluzive, elemente de jurisprudență, susțineri doctrinare, precum și elemente de drept comparat, în scopul clarificării aspectelor susținute.

În primul capitol, am abordat unele aspecte privind analiza istorică a instituției divorțului, începând cu studiul primelor reglementări din domeniul divorțului (Codul lui Hammurabi din Mesopotamia, Legile lui Manu din India etc.) și continuând cu dispozițiile din vechiul drept roman.

În cel de-al doilea capitol am analizat unele aspecte privind evoluția reglementărilor legale referitoare la desfacerea căsătoriei în România, respectiv legiurile din vechiul drept românesc, reglementările din Codul civil de la 1864, din Codul de procedură civilă de la 1865, din Codul familiei și, în fine, din noul Cod civil și noul Cod de procedură civilă.

Cel de-al treilea capitol este dedicat procedurii divorțului prin acordul soților, în toate formele sale, respectiv divorțul la cererea ambilor soți, pe cale judiciară, administrativă și prin procedură notarială, divorțul la cererea unuia dintre soți acceptată de celălalt (care este o formă intermediară de divorț, cuprinzând atât elemente ale divorțului din culpă, cât și ale divorțului prin acordul soților – mai exact, debutează având caracter contencios, pentru ca mai apoi procedura să devină una necontencioasă) și divorțul din motive de sănătate (care poate avea loc la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei – desfacerea căsătoriei se pronunță fără a se face mențiune despre culpa soților). În cadrul acestui capitol, am arătat faptul că, în data de 16 iulie 2020, Curtea Constituțională a admis, cu unanimitate de voturi, excepția de neconstituționalitate privind dispozițiile art. 164 alin. (1) C.

civ., reținând, printre altele, că *orice măsură de ocrotire trebuie să fie proporțională gradului de capacitate, să fie adaptată la viața persoanei, să se aplice pentru cea mai scurtă perioadă de timp, să fie revizuită periodic și să țină cont de voința și preferințele persoanelor cu dizabilități*, fiind necesar ca legiuitorul, la reglementarea unei măsuri de ocrotire, să țină cont de faptul că *pot exista diferite grade de incapacitate, iar deficiența mintală poate varia în timp*. Altfel spus, Curtea a arătat că *lipsa capacității psihice sau a discernământului poate lua diferite forme, spre exemplu totală/parțială sau reversibilă/irreversibilă, situație care reclamă instituirea unor măsuri de ocrotire adecvate realității și care, însă, nu se regăsesc în reglementarea măsurii interdicției judecătorești*.

În cel de-al patrulea capitol, am analizat procedura divorțului din culpă, în cele două forme ale sale, respectiv divorțul pentru motive temeinice și divorțul pentru separarea în fapt îndelungată. De asemenea, în cadrul acestui capitol am prezentat unele aspecte privind medierea în materia neînțelegerilor dintre soți, precum și dispozițiile de drept internațional privat cu privire la desfacerea căsătoriei, mai exact: legea aplicabilă divorțului, convenția de alegere a legii aplicabile și recunoașterea divorțului prin denunțare unilaterală.

În cele din urmă, al cincilea capitol al lucrării se referă la efectele desfacerii căsătoriei cu privire la raporturile nepatrimoniale și patrimoniale atât dintre soți, cât și dintre părinți și copii.

După cum am menționat, atât pe parcursul lucrării, cât și în capitolul destinat concluziilor, am formulat unele propuneri *de lege ferenda* și am prezentat cele mai importante dintre concluziile la care am ajuns în urma cercetării realizate.

Astfel, am putut observa faptul că percepția legiuitorului cu privire la fenomenul social al divorțului s-a modificat odată cu timpul, fiind în strânsă legătură cu schimbările sociale și culturale ale fiecărei epoci.

De asemenea, prin cercetarea din prezenta lucrare am putut observa faptul că, de-a lungul istoriei, motivele de divorț au beneficiat de o reglementare din ce în ce mai largă și mai puțin limitativă, ajungându-se în prezent la reglementarea situației în care unii soți nu mai au obligația dovedirii existenței unor motive temeinice în vederea desfacerii căsătoriei, ci pot solicita pronunțarea sau constatarea divorțului prin simplul acord al acestora, chiar fără a face vreo mențiune cu privire la motivele care au condus către o asemenea decizie. Așadar, dacă în vechile reglementări, culpa unuia dintre soți reprezenta o condiție obligatorie pentru desfacerea

căsătoriei, în prezent pare a fi mai importantă voința soților cu privire la continuarea căsătoriei, consimțământul acestora câștigând teren în fața culpei.

CUVINTE CHEIE: desfacerea căsătoriei, divorț, divorțul prin acordul soților, divorțul din culpă, divorțul pe cale judiciară, divorțul pe cale administrativă, divorțul prin procedură notarială, divorțul din motive de sănătate, divorțul pentru motive temeinice, divorțul pentru separarea în fapt îndelungată, efectele desfacerii căsătoriei.

PREFAȚĂ

Teza de doctorat oferă o imagine cuprinzătoare asupra problematicii teoretice și practice în materia desfacerii căsătoriei, constituind un posibil instrument de lucru util tuturor teoreticienilor și practicienilor în domeniul dreptului familiei.

Pe parcursul tezei de doctorat ne-am propus, pe de o parte, să identificăm asemănările și deosebirile dintre concepțiile istorice și cele actuale, iar pe de altă parte, să evidențiem datele actuale ale cunoașterii în domeniul ales și sublinierea atât a certitudinilor, cât și a dilemelor și întrebărilor la care am considerat că se impun răspunsuri. În acest sens, am încercat să identificăm eventualele inadvertențe sau lacune normative și să formulăm propuneri pertinente *de lege ferenda* în vederea remedierii acestora.

Astfel fiind, în urma unei ample și riguroase documentări, sub competentul ghidaj, control și îndrumare a conducătorului de doctorat, am reușit să adunăm o bogată informație relevantă pentru subiectul abordat în urma cercetării unor surse bibliografice autohtone și străine.

REZUMAT

Obiectiv principal de cercetare al prezentei lucrări a fost acela de a analiza reglementările juridice în vigoare în materia desfacerii căsătoriei, în principal, din sistemul de drept român. Totodată, ne-am propus să prezentăm unele aspecte privind evoluția istorică a acestei instituții, iar, în acest scop, pentru o mai bună înțelegere a divorțului din vechile timpuri, am analizat reglementarea acestuia în câteva dintre civilizațiile timpurii.

Astfel, în vederea atingerii obiectivului propus, am început cu studiul primelor reglementări din domeniul divorțului, am continuat cu vechiul drept roman, apoi cu legiurile din vechiul drept românesc, Codul civil român din 1864, Codul familiei și, în fine, noul Cod civil.

Prin intermediul analizei istorice realizate am constatat faptul că percepția legiuitorului cu privire la fenomenul social al divorțului, s-a modificat odată cu timpul, fiind strâns legată de schimbările sociale și culturale specifice fiecărei epoci.

De asemenea, am observat faptul că viziunea legiuitorului s-a modificat chiar și din punct de vedere terminologic. Astfel, dacă desfacerea căsătoriei, în perioada dominației romane era exprimată prin termenul „divortium”, în vechile legiuri românești acesta a devenit „despărțenie” sau „despărțire”, iar în prezent legiuitorul român folosește noțiunea de „divorț”, care, așa cum am arătat, poate fi interpretat ca fiind sinonim cu sintagma „desfacerea căsătoriei”.

Totuși, pe parcursul lucrării am arătat că cele două noțiuni nu sunt sinonime, dat fiind faptul că desfacerea căsătoriei poate interveni nu doar prin divorț, ci căsătoria este desfăcută și prin încheierea unei noi căsătorii, în cazul în care celălalt soț a fost declarat mort prin hotărâre judecătorească, în virtutea art. 49 și urm. C. civ., iar ulterior această căsătorie a fost anulată, cu aplicarea dispozițiilor art. 293 alin. (2) C. civ.

Totodată, prin cercetarea din prezenta lucrare am putut observa faptul că, de-a lungul istoriei, motivele de divorț au beneficiat de o reglementare din ce în ce mai largă și mai puțin limitativă, ajungându-se în prezent la reglementarea situației în care soții nu mai au obligația dovedirii existenței unor motive temeinice în vederea desfacerii căsătoriei, ci pot solicita pronunțarea sau constatarea divorțului prin simplu acord mutual al acestora, chiar fără a face vreo mențiune cu privire la motive care au condus către o asemenea decizie.

Așadar, am constatat o evoluție a reglementărilor referitoare la motivele de divorț, în sensul în care, dacă până în secolul al XIX-lea, desfacerea căsătoriei putea fi pronunțată pentru motive derizorii, precum: situația în care femeia, fără consimțământul bărbatului, se spăla la baie cu

bărbați străini ori stătea la băuturi cu aceștia; dormea în altă casă decât cea a bărbatului său, cu excepția cazului în care era casa vreunei rude; mergea la casa vecinului, cu privire la care bărbatul ei avea vreo bănuială, deși soțul îi interzicea aceasta în mod expres sau , dacă, fără voia bărbatului, femeia mergea să privească jocuri ori curse de cai, abia odată cu intrarea în vigoare a Codului civil din 1864, motivele de divorț au fost limitate ca număr și conturate în legislația română.

După cum am arătat, și în privința persoanelor care puteau solicita divorțul au avut loc schimbări, de-a lungul timpului. Astfel, dacă astăzi ni se pare inadmisibil și absurd ca părinții soților să intervină în relațiile de familie ale celor din urmă, art. 259 din Codul civil din 1864 reglementa dreptul și chiar obligația acestor ascendenți de a încuviința divorțul copiilor lor.

În orice caz, una dintre cele mai importate concluzii ale studiului întreprins, este în sensul că instituția desfacerii căsătoriei a evoluat de la caracterul excepțional, pe care îl avea în temeiul dispozițiilor Codului familiei, la o procedură simplă, des întâlnită în practică, ce poate îmbrăca mai multe forme: desfacerea căsătoriei prin acordul soților, pe cale judiciară, administrativă sau notarială ori desfacerea căsătoriei din culpa unuia dintre soți, pe cale judecătorească, chiar și pentru o separare în fapt, care să fi durat mai mult de 2 ani.

De asemenea, am observat faptul că reglementările în materie de divorț au evoluat de la o formulare negativă la una pozitivă, evoluție aflată în strânsă legătură cu intenția legiuitorului de a realiza o liberalizare a instituției divorțului pe care o putem observa, mai ales, prin reglementarea divorțului căsătoriei pe cale administrativă și pe cale notarială, ca proceduri extrajudiciare de desfacere a căsătoriei.

Deși, probabil, scopul principal al reglementării acestor două modalități de desfacere a căsătoriei a fost acela de a ajuta la degrevarea instanțelor judecătorești, considerăm că legiuitorul, prin introducerea acestor două proceduri, a dorit să ofere soților aflați în imposibilitatea de a continua căsătoria, din cauza unor motive care au afectat grav și iremediabil relațiile dintre ei, o posibilitate relativ rapidă, simplă și mai puțin costisitoare de desfacere a căsătoriei.

Astfel, dacă în vechile reglementări, culpa unuia dintre soți, reprezenta o condiție obligatorie pentru desfacerea căsătoriei, în prezent, pare a fi mai importantă voința soților cu privire la continuarea căsătoriei, consimțământul acestora câștigând teren în fața culpei.

Așa fiind, în situația în care soții sunt de acord cu desfacerea căsătoriei, aceștia au posibilitatea de a opta pentru oricare dintre procedurile de divorț reglementate de lege. În actuala reglementare, consimțământul liber exprimat și neviciat al soților la desfacerea căsătoriei a dobândit o importanță deosebită, legiuitorul aplicând principiul simetriei, în sensul în care, dacă la încheierea căsătoriei este necesar și suficient consimțământul soților, de ce nu ar fi la fel și în ipoteza desfacerii căsătoriei? Așadar, numai în cazul în care unul dintre soți nu este de acord cu desfacerea căsătoriei, se impune urmarea procedurii judiciare pentru pronunțarea divorțului.

În acest sens, considerăm că actuala reglementare a instituției desfacerii căsătoriei este în deplină concordanță cu viziunea societății cu privire la continuarea unei căsătorii afectate de aspecte ireconciliabile. Astfel, deși familia are aceeași importanță pe care a avut-o dintotdeauna, continuarea unei căsătorii cu orice preț nu mai este binevenită, considerându-se că este firesc ca soții să aibă prerogativa continuării unei căsătorii sau, dimpotrivă, a desfacerii acesteia. Așadar, deși uneori, motivele pentru care soții recurg la divorț nu ar fi considerate temeinice potrivit reglementărilor din trecut, este posibil ca asemenea motive să decurgă din probleme considerate de către unul dintre soți sau, chiar de către ambii, ca fiind imposibil de depășit. Prin urmare, considerăm că reglementarea desfacerii căsătoriei din legislația română actuală nu este de natură a încuraja desfacerea căsătoriei pentru orice motiv neînsemnat, ci s-a dorit ca voința soților să fie primordială în decizia de a continua sau nu căsătoria, mai ales atunci când conviețuirea devine dificilă, din motive subiective.

Pe parcursul prezentei lucrări am arătat faptul că Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, a fost actul normativ care a adus modificări importante dispozițiilor din Codul familiei, anterior intrării în vigoare a Codului civil. Astfel, a fost reglementat divorțul prin acordul soților pe cale judiciară, care este posibil independent de durata căsătoriei sau de existența copiilor minori, precum și posibilitatea desfacerii căsătoriei pe cale administrativă sau notarială, cu condiția de a nu exista copii minori.

Ulterior, Codul civil a păstrat dispozițiile introduse prin Legea nr. 202/2010, dar a fost eliminată condiția de a nu exista copii minori rezultați din căsătorie, atunci când desfacerea căsătoriei se produce pe cale notarială, această cerință fiind menținută doar în cazul desfacerii căsătoriei pe cale administrativă.

Din dispozițiile art. 373 lit. a) C. civ. reiese faptul că divorțul prin acordul soților cunoaște două forme, în funcție de momentul în care intervine consensul asupra desfacerii căsătoriei.

Astfel fiind, distingem, pe de o parte, între divorțul la cererea ambilor soți (când acordul există la însuși data cererii de divorț), cum este, de regulă, în cazul desfacerii căsătoriei prin acordul soților pe cale judiciară, dar care este specific procedurii desfășurate în fața ofițerului de stare civilă sau a notarului public și, pe de altă parte, divorțul la cererea unuia dintre soți, acceptată de celălalt soț, care debutează ca divorț din culpa unuia dintre soți, ulterior intervenind acordul în ceea ce privește desfacerea căsătoriei și care se poate regăsi numai în cazul divorțului pe cale judiciară.

Așadar, după cum am menționat deja, divorțul prin acordul soților este admisibil indiferent de durata căsătoriei și indiferent dacă există sau nu copii minori rezultați din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați, cu condiția ca ambii soți să aibă capacitate deplină de exercițiu. În acest sens, art. 374 alin. (2) și art. 375 alin. (3) C. civ. dispun că divorțul prin acordul soților nu poate fi admis dacă unul dintre soți este pus sub interdicție, condiție cât se poate de firească, având în vedere faptul că principala condiție a desfacerii căsătoriei prin acordul soților este, în temeiul art. 374 alin. (3) C. civ., existența consimțământului liber și neviciat al fiecărui soț, ceea ce presupune capacitatea fiecăruia de a se exprima în deplină cunoștință de cauză, fapt imposibil în cazul în care unul dintre soți ar fi pus sub interdicție.

Prin urmare, existența copiilor minori rezultați din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați nu este de natură să împiedice divorțul prin acordul soților, în niciuna dintre formele sale, fie la cererea ambilor soți, fie la cererea unuia dintre soți, acceptată de către celălalt, însă existența sau inexistența copiilor minori prezintă importanță în alegerea căii procedurale pe care soții o pot alege pentru a obține desfacerea căsătoriei prin acord.

Astfel fiind, pe de o parte, este reglementată calea desfacerii căsătoriei pe cale judiciară, care, prin interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor art. 375 alin. (2) C. civ., va fi urmată de către soții care au copii minori și care, deși sunt de acord cu privire la desfacerea căsătoriei, nu reușesc să ajungă la un consens în ceea ce privește numele pe care îl vor purta după căsătorie, exercitarea autorității părintești, contribuția fiecăruia dintre soți la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și formare profesională a minorilor, stabilirea locuinței copiilor minori, etc.

Pe de altă parte, în temeiul art. 375 alin. (1) C. civ., divorțul prin acordul soților pe cale administrativă este rezervat soților fără copii minori, dar aceștia pot obține oricând desfacerea căsătoriei și prin procedură notarială sau pe cale judiciară.

În cele din urmă, conform art. 375 alin. (1) și alin. (2) C. civ., desfacerea căsătoriei prin procedură notarială este destinată atât soților fără copii minori, precum și soților cu copii minori, care au convenit atât asupra desfacerii căsătoriei, cât și asupra tuturor aspectelor referitoare la numele de familie pe care îl vor purta după divorț, exercitarea autorității părintești de către ambii părinți, stabilirea locuinței copiilor după divorț, modalitatea de păstrare a legăturilor personale dintre părintele separat și fiecare dintre copii, precum și stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățătură și pregătire profesională a copiilor.

După cum am arătat pe parcursul lucrării, considerăm și noi că divorțul prin acordul soților este supus unei proceduri necontencioase, fiind un tip de divorț totalmente grațios, întrucât cererea de divorț se încadrează în categoria cererilor prevăzute de art. 527 C. pr. civ., „pentru soluționarea cărora este nevoie de intervenția instanței, fără însă a se urmări stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană”. Prin urmare, având în vedere faptul că sunt aplicabile regulile din materia procedurii necontencioase, soții nu au calitatea de reclamant sau de pârât, devenind, astfel, greu de înțeles motivul pentru care art. 930 alin. (1) teza I C. pr. civ. se referă la acordul „părților”. Așadar, în acord cu opinia doctrinară evocată mai sus, considerăm oportună propunerea *de lege ferenda* potrivit căreia se impune înlocuirea, în cuprinsul art. 930 alin. (1) teza I C. pr. civ., a termenului „părți” cu cel de „soți”, pentru respectarea, sub aspect terminologic, a caracterului necontencios al cererilor de divorț prin acordul soților.

Conform art. 374 alin. (1) C. civ., divorțul prin acordul soților pe cale judiciară poate fi pronunțat indiferent dacă există sau nu copii minori rezultați din căsătorie. În acest sens, am arătat faptul că, potrivit doctrinei, dispozițiile acestui text de lege ar fi inutile, având în vedere faptul că art. 373 lit. a) C. civ. prevede în mod expres posibilitatea divorțului prin acordul soților, astfel că inexistența cerințelor prevăzute de art. 374 alin. (1) C. civ. s-ar fi dedus din neinvocarea lor de lege. În ceea ce ne privește însă, deși cerințele stipulate de art. 374 alin. (1) C. civ. pot fi considerate a fi redundante, considerăm că legiuitorul a avut intenția de a evidenția de o manieră cât mai clară distincția dintre dispozițiile din reglementările anterioare și cele prevăzute de Codul civil actual, întrucât, așa cum am arătat și cu alte ocazii, divorțul prin acordul părților pe cale judiciară a evoluat treptat de la o procedură greoaie și de lungă durată, până la posibilitatea obținerii acestuia, sub rezerva îndeplinirii unei singure condiții, respectiv ca niciunul dintre soți să nu fie pus sub interdicție, conform art. 374 alin. (2) C. civ.

Potrivit art. 374 alin. (2) C. civ., divorțul prin acordul soților pe cale judiciară nu poate fi admis dacă unul dintre soți este pus sub interdicție, aceasta fiind, de altfel, singura condiție impusă de legiuitor pentru ca cererea de divorț să fie admisibilă, desigur, pe lângă existența acordului soților în ceea ce privește desfacerea căsătoriei. Apreciem că această cerință este una cât se poate de firească având în vedere faptul că acordul soților este un acord de voințe, care presupune existența discernământului fiecăruia dintre aceștia, adică atât a capacității intelective, cât și a celei volitive. Pentru identitate de rațiune, menționăm faptul că divorțul prin acordul soților pe cale judiciară nu poate fi admis nici în situația în care ambii soți sunt puși sub interdicție judecătorească. În acest context, menționăm faptul că, în temeiul art. 164 alin. (1) C. civ., persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației sau debilității mintale, va fi pusă sub interdicție judecătorească.

Totuși, interpretarea *per a contrario* a art. 374 alin. (2) C. civ. ar putea conduce la concluzia eronată potrivit căreia ar fi admisibil divorțul prin acordul soților în cazul în care unul dintre aceștia sau chiar ambii, deși suferă de alienație sau debilitate mintală, nu sunt puși sub interdicție judecătorească. Mai mult decât atât, am arătat faptul că o asemenea interpretare este susținută și de dispozițiile art. 374 alin. (3), care prevede faptul că instanța este obligată să verifice doar dacă există consimțământul liber și neviciat al fiecăruia dintre soți, nu și dacă acest consimțământ este exprimat în cunoștință de cauză, respectiv dacă provine de la o persoană cu discernământ. Cu toate acestea, în mod paradoxal, potrivit regulilor comune tuturor acordurilor de voință, în ceea ce privește valabilitatea consimțământului, art. 1.204 C. civ. prevede faptul că acesta trebuie să fie serios, liber și exprimat în cunoștință de cauză. Apoi, în temeiul art. 1.205 alin. (1) „este anulabil contractul încheiat de o persoană care, la momentul încheierii acestuia, se afla, fie și numai vremelnic, într-o stare care o pune în neputință de a-și da seama de urmările faptelor sale”, iar potrivit alin. (2) al aceluiași text de lege, „contractul încheiat de o persoană pusă ulterior sub interdicție poate fi anulat dacă, la momentul când actul a fost făcut, cauzele punerii sub interdicție existau și erau îndeobște cunoscute”. Având în vedere faptul că încheierea unui contract presupune un acord de voință, asemenea acordului care trebuie să existe între soți la depunerea cererii de divorț, considerăm că se impune respectarea aceluiași reguli în ceea ce privește valabilitatea consimțământului.

Mai mult decât atât, potrivit art. 276 C. civ. coroborat cu art. 293 C. civ., este interzis, sub sancțiunea nulității absolute, să se căsătorească alienatul mintal și debilul mintal. Așadar, în mod

fierec, legea interzice căsătoria persoanelor care suferă de alienație sau debilitate mintală, chiar fără a fi puse sub interdicție. Prin urmare, putem observa, astfel, neconcordanța dintre dispozițiile art. 276 C. civ. și cele ale art. 374 alin. (2) C. civ.

Totuși, în ceea ce privește art. 374 alin. (2) C. civ., asemenea opiniilor exprimate în literatura de specialitate, considerăm și noi că legiuitorul a avut, în realitate, intenția de a interzice divorțul prin acordul soților în toate cazurile în care unul dintre aceștia sau chiar ambii sunt lipsiți de discernământ din pricina alienației sau debilității mintale, însă, din eroare, a pierdut din vedere faptul că nu toate persoanele aflate într-o asemenea situație sunt și puse sub interdicție judecătorească. Conform art. 169 alin. (1) C. civ., „interdicția își produce efectele de la data când hotărârea judecătorească (de punere sub interdicție) a rămas definitivă”. Așadar, în practică, între momentul în care a debutat alienația sau debilitatea mintală și până la momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești există un interval de timp în care, deși persoana în cauză nu are discernământ, nu este încă pusă sub interdicție.

Prin urmare, în virtutea tuturor celor de mai sus, am sugerat *de lege ferenda*, asemenea altor autori care s-au exprimat în acest sens, reformularea dispozițiilor art. 374 alin. (2) C. civ. în sensul interzicerii divorțului prin acordul soților atunci când, din cauza alienației sau debilității mintale, cel puțin unul dintre aceștia este lipsit de discernământ, chiar fără a fi pus sub interdicție. În acest fel, ar fi exclusă ipoteza în care unul dintre soți suferă de alienație sau debilitate mintală, iar soțul sănătos omite solicitarea punerii sub interdicție judecătorească, în scopul eludării dispozițiilor art. 374 alin. (2) c. civ. și al obținerii divorțului prin acordul soților, deși lipsea discernământul unuia dintre aceștia.

De asemenea, obligația instanței de a verifica existența consimțământului liber și neviciat al fiecărui soț reiese și din dispozițiile art. 374 alin. (3) C. civ. Totuși, în ceea ce privește folosirea de către legiuitor a sintagmei „consimțământ liber și neviciat”, ne-am declarat de acord cu opinia exprimată în literatura de specialitate, potrivit căreia această formulare este una pleonastică. Art. 1.204 C. civ. prevede cerințele valabilității consimțământului, stipulând faptul că acesta trebuie să fie serios, liber și exprimat în cunoștință de cauză. În acest sens, doctrina a arătat că cerința consimțământului liber este îndeplinită doar dacă acesta nu este afectat de vreun viciu de consimțământ, respectiv de eroare, dol, violență sau leziune. Prin urmare, considerăm că este pleonastică și redundantă sintagma „consimțământ liber și neviciat” pe care o regăsim în cuprinsul art. 374 alin. (3) C. civ., și, pe cale de consecință, am propus, alături de alți autori,

modificarea *de lege ferenda* a acestui text, în sensul prevederii obligației instanței de judecată de a verifica existența consimțământului *neviciat* al fiecărui soț.

Divorțul la cererea unuia dintre soți acceptată de celălalt este o varietate a divorțului remediu și, totodată, una dintre inovațiile „noului” Cod civil, fiindu-i aplicabile dispozițiile de drept material prevăzute de art. 379 alin. (2) C. civ. și cele de drept procesual cuprinse în art. 932 (1) C. pr. civ. În acest sens, am observat faptul că unii autori, în mod întemeiat, au sesizat faptul că din coroborarea dispozițiilor anterior menționate rezultă o viziune neunitară și neclară asupra a ceea ce se dorește a fi divorțul acceptat.

Astfel, pe de o parte, conform art. 379 alin. (2) C. civ., pe care îl regăsim în secțiunea consacrată divorțului din culpă, în ipoteza indicată de art. 373 lit. c) C. civ., respectiv cazul în care desfacerea căsătoriei este cerută de către unul dintre soți, pentru o separare în fapt care a durat cel puțin doi ani, divorțul se pronunță din culpa exclusivă a soțului reclamant, cu excepția situației în care soțul pârât se declară de acord cu divorțul, când acesta se pronunță fără a se face mențiune despre culpa soților.

Pe de altă parte, în materie procesuală, potrivit art. 932 alin. (1) C. pr. civ., din secțiunea dedicată divorțului prin acordul soților, atunci când cererea de divorț este întemeiată pe culpa soțului pârât, iar acesta recunoaște faptele care au dus la destrămarea vieții conjugale, instanța, dacă reclamantul este de acord, va pronunța divorțul fără a cerceta temeinicia motivelor de divorț și fără a face mențiune despre culpa pentru desfacerea căsătoriei.

Prin urmare, este mai mult decât evident faptul că ne aflăm în prezența unei forme intermediare de divorț, care cuprinde atât elemente ale divorțului din culpă, cât și ale divorțului prin acordul soților, fiind o procedură mixtă, care debutează având caracter contencios, urmând ca apoi să devină necontencioasă. Mai mult decât atât, potrivit art. 932 alin. (3) C. pr. civ., dacă reclamantul nu este de acord cu pronunțarea divorțului în condițiile alin. (1) ale aceluiași articol, cererea de divorț va fi soluționată potrivit dispozițiilor art. 934 C. pr. civ., respectiv după procedura divorțului din culpa unuia dintre soți.

În ceea ce ne privește, considerăm că topografia textelor din Codul de procedură civilă este cea corectă, întrucât plasează, în mod justificat, divorțul la cererea unuia dintre soții acceptată de celălalt în secțiunea dedicată divorțului prin acordul soților. Așadar, opinia noastră este în concordanță cu doctrina în materie, în sensul că divorțul acceptat de soțul culpabil este o varietate a divorțului remediu, justificat în primul rând de faptul că hotărârea pronunțată în urma

soluționării acestui tip de divorț este una care nu face mențiune despre culpa pentru desfacerea căsătoriei, fiind întemeiată, în final, pe acordul soților.

În opinia noastră, procedura prevăzută de art. 932 alin. (1) se justifică și (sau chiar, cu atât mai mult) în cazul prevăzut de art. 373 lit. b) C. civ., respectiv atunci când, din cauza unor motive justificate, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă, și nu doar în situația prevăzută de art. 373 lit. c) C. civ., adică la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin doi ani. Pe cale de consecință, am arătat faptul că ne raliem opiniei doctrinare potrivit căreia, a limita divorțul consensual sub forma divorțului la cererea unuia dintre soți acceptată de celălalt, la ipoteza cererii inițiale pentru o separație în fapt care să fie durată cel puțin doi ani, este garanția cvasi-inutilității sale practice, deoarece când cererea de divorț a reclamantului este astfel motivată, pârâtul nu are niciun interes să achiezeze, dimpotrivă, acesta ar fi avantajat de o soluție fondată pe faptul separării, fiindcă divorțul s-ar pronunța împotriva reclamantului, din culpa exclusivă a acestuia, în temeiul art. 379 alin. (2) teza I C. civ. și art. 935 alin. (1) C. pr. civ. În acest sens, menționăm faptul că beneficiile de care s-ar putea bucura soțul pârât nevinovat, în condițiile prevăzute de lege, nu sunt deloc de neglijat, acestea fiind: dreptul de despăgubiri și, cumulabil, dreptul la prestație compensatorie; dreptul la întreținere; atribuirea contractului de închiriere asupra locuinței conjugale sau, după caz, atribuirea provizorie a folosinței locuinței proprietate comună a celor doi soți. Ori, toate aceste beneficii pot fi solicitate de către soțul pârât numai în cazul în care desfacerea căsătoriei s-a produs din culpa exclusivă a soțului reclamant.

Așadar, în virtutea considerentelor de mai sus, am considerat că se impune modificarea, *de lege ferenda*, a art. 379 alin. (2) C. civ., în sensul de a admite acceptarea divorțului cerut de către unul dintre soți în toate cazurile de divorț din culpă, respectiv atât în cazul prevăzut de art. 373 lit. b) C. civ., cât și în situația prevăzută de art. 373 lit. c) C. civ.

În ceea ce privește opțiunea legiuitorului de a reglementa divorțul prin procedură notarială și pe cale administrativă, apreciem că aceasta reprezintă tocmai dovada faptului că instituția desfacerii căsătoriei a evoluat de la caracterul excepțional, pe care îl avea în temeiul dispozițiilor Codului familiei, la o procedură simplă, des întâlnită în practică, ce poate îmbrăca mai multe forme.

Astfel, considerăm oportună reglementarea unor proceduri extrajudiciare de desfacere a căsătoriei. Mai mult decât atât, în opinia noastră, spre deosebire de divorțul pe cale judiciară, atât

procedura desfacerii căsătoriei pe cale administrativă, cât și cea pe cale notarială oferă numeroase avantaje soților, precum: ambele asigură păstrarea confidențialității întregii proceduri; sunt proceduri simplă, care nu solicită altceva din partea soților decât prezența în fața ofițerului de stare civilă sau a notarului public și exprimarea consimțământului cu privire la desfacerea căsătoriei; ambele au costuri relativ reduse; durata ambelor proceduri este, de asemenea, redusă.

Fără a fi partizanii vreuneia dintre modalitățile extrajudiciare de desfacere a căsătoriei analizate în cuprinsul prezentei lucrări, considerăm, totuși, că procedura desfacerii căsătoriei pe cale notarială oferă anumite avantaje incontestabile. Astfel fiind, nu trebuie neglijat avantajul pregătirii superioare a notarului public față de cea a ofițerului de stare civilă, fapt care oferă o garanție suplimentară în ceea ce privește soluționarea corectă a unui divorț, mai ales atunci când sunt implicați copii minori. Cu riscul de a repeta, apreciem că tocmai această pregătire juridică superioară a notarului public a determinat legiuitorul să confere doar notarului public competență în materia desfacerii căsătoriei pe cale amiabilă în cazul în care soții au copii minori născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați, nu și ofițerului de stare civilă. Referitor la acest aspect, din dispozițiile art. 3 alin. (2) din Legea nr. 119/1996, rezultă faptul că funcția de ofițer de stare civilă poate fi ocupată și de persoane fără studii juridice, ceea ce, în opinia noastră, justifică cu atât mai mult opțiunea legiuitorului de a conferi doar notarului public competența de a constata desfacerea căsătoriei dintre soții care au copii minori, dat fiind faptul că o persoană fără studii juridice ar putea avea dificultăți în a înțelege efectele pe care divorțul le produce cu privire la raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre soți și dintre părinți și copiii lor minori și în a aplica în mod corect dispozițiile legale în materie.

Mai mult decât atât, notarul public realizează toată documentația necesară procedurii și, poate cel mai important aspect, asigură respectarea obligațiilor asumate cu privire la copiii minori, întrucât, așa cum am arătat, acordul parental se bucură de caracterul de titlu executoriu.

În concluzie, mai ales pentru soții care au copii minori născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați, procedura divorțului pe cale notarială pare a fi cea mai avantajoasă și elegantă variantă pe care legea le-o pune la dispoziție, pentru a obține desfacerea căsătoriei, însă doar dacă aceștia au convenit, așa cum am arătat, asupra tuturor aspectelor referitoare la copiii minori, asupra numelui pe care îl va purta fiecare dintre soți după divorț și dacă există consimțământul lor liber și neviciat în ceea ce privește desfacerea căsătoriei.

În ceea ce privește divorțul pentru motive de sănătate, am arătat faptul că deosebirea dintre formularea utilizată în actuala reglementare și cea din Codul familiei care, anterior modificării prin Legea nr. 202/2010, prevedea în art. 38 alin. (3) că „oricare dintre soți poate cere divorțul dacă starea sănătății sale face imposibilă continuarea căsătoriei” este una de formă, nicidecum de conținut. Astfel, deși formularea este diferită, în ambele reglementări divorțul pe acest temei putea fi solicitat de către soțul a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei.

Din interpretarea art. 373 lit. c) rezultă că cererea de divorț este admisibilă doar cu îndeplinirea unor condiții, și anume: starea precară de sănătate a unuia dintre soți, imposibilitatea continuării căsătoriei din acest motiv și existența unui raport de cauzalitate între starea de sănătate a soțului reclamant și imposibilitatea continuării căsătoriei.

În ceea ce privește calitatea procesuală activă în cazul divorțului din motive de sănătate, reamintim faptul că în doctrină s-au evidențiat două opinii.

Astfel, pe de o parte, s-a arătat faptul că, întrucât art. 933 C. pr. civ. nu face nicio distincție, cererea de divorț poate fi introdusă de oricare dintre soți, respectiv atât de către cel aflat într-o stare de sănătate care face imposibilă continuarea căsătoriei, cât și de către cel care invocă starea de sănătate a celuilalt soț.

Pe de altă parte, s-a arătat faptul că divorțul din motive de sănătate poate fi cerut doar de către soțul bolnav, nu și de către celălalt soț, în temeiul art. 373 lit. d), care prevede *expressis verbis* că divorțul poate avea loc *la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei*.

În ceea ce ne privește, împărtășim cea de-a doua opinie și suntem de părere că, potrivit reglementărilor actuale în materie, doar soțul bolnav poate avea calitate procesuală activă în cazul divorțului pentru motive de sănătate.

Totuși, având în vedere faptul că pot exista situații în care boala unuia dintre soți are manifestări de natură a face imposibilă continuarea căsătoriei, soțul sănătos are la îndemână, oricând, posibilitatea formulării unei acțiuni de divorț întemeiată pe art. 373 lit. b) C. civ., motivul temeinic fiind starea de sănătate a soțului pârât. Totuși, într-o asemenea situație, amintim faptul că literatura de specialitate a evidențiat existența unei anumite dificultăți în ceea ce privește stabilirea culpei pentru desfacerea căsătoriei, întrucât, potrivit art. 379 alin. (1) C. civ., în cazul divorțului pentru motive temeinice instanța de judecată trebuie să pronunțe desfacerea căsătoriei fie din culpa unuia dintre soți, fie din culpa lor comună. Ori, în ipoteza în care motivul

temeinic este reprezentat de boala soțului pârât, nu s-ar putea reține culpa acestuia, întrucât starea de boală exclude orice formă de vinovăție. În acest sens, am propus, *de lege ferenda*, completarea art. 373 C. civ. în sensul de a admite încă o formă a divorțului din culpă, la cererea soțului sănătos, atunci când starea de sănătate a celuilalt soț face imposibilă continuarea căsătoriei și, pe cale de consecință, completarea art. 379 C. civ., cu o prevedere potrivit căreia, în cazul unei asemenea modalități de divorț, desfacerea căsătoriei să fie pronunțată de către instanța de judecată fie din culpa exclusivă a soțului reclamant, fie, în cazul în care pârâtul se declară de acord cu divorțul, fără a se face mențiune despre culpa soților, la fel ca și în cazul divorțului pentru separarea în fapt care a durat cel puțin doi ani.

Divorțul din culpa soților este reglementat prin dispozițiile art. 373 lit. b) și lit. c), art. 379 și art. 380 C. civ., care prevăd motivele de divorț, condițiile divorțului și continuarea acțiunii de divorț în cazul decesului soțului reclamant. Am constatat faptul că, sub aspect procedural, Codul de procedură civilă dedică doar două articole divorțului din culpă, respectiv art. 934 C. pr. civ., care prevede condițiile în care instanța pronunță divorțul din culpa unuia dintre soți sau a ambilor soți și art. 935 C. pr. civ., care reglementează procedura divorțului pentru separarea în fapt îndelungată, aceasta fiind o ipoteză legală distinctă în care se pronunță divorțul din culpă, motivul temeinic fiind, în acest caz, unul prevăzut în mod expres de lege.

Conform art. 918 alin. (1) C. pr. civ., desfacerea căsătoriei prin divorț poate fi cerută numai de soți. Prin urmare, după cum am arătat, în principiu, acțiunea de divorț are un caracter strict personal, astfel că nimeni nu o poate exercita în locul soțului reclamant, la fel cum nimeni altcineva decât celălalt soț nu poate fi chemat ca pârât. Așadar, orice acțiune a unei terțe persoane, pornită în nume propriu, având ca obiect desfacerea căsătoriei, cum ar fi divorțul cerut de părinții unuia dintre soți, de descendenții soților sau ai unuia dintre ei ori de alte asemenea persoane, va fi respinsă ca inadmisibilă.

De la regula prevăzută de art. 918 alin. (1) C. pr. civ. există totuși o excepție. Astfel, am arătat faptul că, potrivit art. 918 alin. (2) C. pr. civ., soțul pus sub interdicție judecătorească poate cere divorțul prin reprezentant legal sau personal, în cazul în care face dovada că are capacitatea de discernământ neafectată.

Practic, în temeiul normelor derogatorii prevăzute de alin. (2) al art. 918 C. pr. civ., persoana pusă sub interdicție judecătorească poate solicita divorțul și prin reprezentant legal. Așadar, deși nu se modifică legitimarea procesuală, căci aceasta aparține doar soților, intervine

instituția reprezentării, fiind, astfel, instituită posibilitatea ca desfacerea căsătoriei să fie cerută nu doar personal, de către soții care au calitate procesuală, ci și prin reprezentantul legal al soțului pus sub interdicție.

Astfel, în cazul în care cel pus sub interdicție formulează personal cererea de divorț, potrivit art. 918 alin. (2) C. pr. civ., acesta trebuie să facă dovada că are capacitatea de discernământ neafectată, respectiv, - presupunem, după cum am arătat anterior - că acționează într-un moment de luciditate. Dacă, dimpotrivă, persoana pusă sub interdicția nu poate face dovada impusă de dispoziția legală, cererea de divorț nu va putea fi formulată personal de către aceasta, ci va fi introdusă de către tutore. În acest sens, am considerat că se impune modificarea *de lege ferenda* a acestuia, în sensul că „soțul pus sub interdicție judecătorească poate cere divorțul prin reprezentant legal sau personal, în cazul în care face dovada faptului că acționează într-un moment de luciditate”. Astfel, s-ar evita orice interpretare generată de condiția impusă actualmente, respectiv, ca soțul pus sub interdicție judecătorească să facă dovada faptului că are capacitatea de discernământ neafectată.

Reamintim faptul că acțiunea de divorț are un caracter strict personal, astfel că aceasta nu se transmite moștenitorilor. Așadar, în principiu, acțiunea de divorț formulată de către unul dintre soți nu poate fi continuată de moștenitorii acestuia, întrucât, art. 926 alin. (1) C. pr. civ., instituie regula potrivit căreia, dacă în timpul procesului de divorț unul dintre soți decedează, instanța va lua act de încetarea căsătoriei și va dispune, prin hotărâre definitivă, închiderea dosarului.

Totuși, prin excepție, posibilitatea continuării acțiunii de către moștenitori este reglementată atât de art. 380 C. civ., cât și de art. 926 alin. (2) C. pr. civ.

Potrivit art. 380 alin. (1) C. civ., în cazul divorțului din culpă întemeiat motive temeinice [art. 373 lit. b)], dacă soțul reclamant decedează în timpul procesului, moștenitorii săi pot continua acțiunea de divorț, însă, conform alin. (2), acțiunea continuată de moștenitori este admisă numai dacă instanța constată culpa exclusivă a soțului pârât.

Asupra aceleiași situații de excepție dispune și art. 926 alin. (2) C. pr. civ., care prevede faptul că, atunci când cererea de divorț se întemeiază pe culpa pârâtului și reclamantul decedează în cursul procesului, lăsând moștenitori, aceștia vor putea continua acțiunea, pe care instanța o va admite numai dacă va constata culpa exclusivă a soțului pârât. În caz contrar, respectiv dacă se constată culpa exclusivă a soțului reclamant sau culpa concurentă a soților, instanța va lua act de

încetarea căsătoriei și va dispune, prin hotărâre definitivă, închiderea dosarului, în temeiul art. 926 alin. (1) C. pr. civ.

În ceea ce privește condițiile de transmisibilitate ale acțiunii de divorț, față de dispozițiile textelor de mai sus, am considerat faptul că se impun unele precizări.

Astfel, menționăm faptul că moștenitorii soțului reclamant pot formula o cerere de continuare a acțiunii de divorț doar dacă desfacerea căsătoriei a fost cerută pe cale judiciară, fiind, astfel, inadmisibilă o asemenea cerere în cazul în care divorțul urmează calea procedurii administrative sau notariale, în primul rând, în considerarea faptului că, în cadrul acestora nu putem vorbi despre „reclamant” sau „pârât”.

Totuși, nici în cazul procedurii de divorț pe cale judiciară, o astfel de cerere nu este admisibilă în toate situațiile, ci numai dacă desfacerea căsătoriei a fost solicitată pentru motivul prevăzut de art. 373 lit. b) C. civ., respectiv pentru motive temeinice, din pricina cărora raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă. Prin urmare, considerăm că este inadmisibilă cererea moștenitorilor soțului reclamant de continuare a acțiunii de divorț în următoarele cazuri: atunci când s-a solicitat desfacerea căsătoriei pe cale judiciară prin acordul soților; atunci când cererea de divorț se întemeiază pe motivul separării în fapt care a durat cel puțin doi ani; în cazul desfacerii căsătoriei la cererea soțului a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei sau în cazul în care s-a cerut divorțul din culpa comună a soților.

În ceea ce privește interpretarea art. 926 alin. (2) C. pr. civ., apreciem că trebuie avute în vedere două ipoteze de lucru, prin raportare la calitatea procesuală a părților în cadrul procesului de divorț, respectiv dacă aceasta este unică, în cazul în care soțul pârât nu a formulat cerere reconvențională sau, dimpotrivă, dublă, dacă există și o cerere reconvențională, caz în care părțile devin, deopotrivă, atât reclamant, cât și pârât.

Astfel, am arătat faptul că, în opinia noastră, în cazul în care nu a fost formulată o cerere reconvențională, iar soțul reclamant decedează, instanța va proceda, în temeiul art. 926 alin. (3) C. pr. civ. la introducerea în cauză a moștenitorilor acestuia, fiind suspendată, în acest sens, judecarea cauzei, în temeiul art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ. Așadar, prin simplul fapt al decesului soțului reclamant în timpul procesului de divorț, instanța nu va constata încetarea căsătoriei, ci are obligația de a face demersuri în scopul introducerii în cauză a moștenitorilor acestuia și de a verifica poziția lor față de posibilitatea continuării acțiunii de divorț.

Având în vedere tot ipoteza în care calitatea procesuală a părților este unică, considerăm că, dacă în timpul procesului de divorț, cel care decedează este soțul pârât, soluția care se impune este cea prevăzută de art. 926 alin. (1) C. pr. civ., astfel că instanța va lua act de încetarea căsătoriei și va dispune închiderea dosarului de divorț.

În ceea ce privește cea de-a doua ipoteză de lucru, respectiv cea în care pârâtul, în temeiul art. 917 alin. (1) C. pr. civ., a formulat cerere reconvențională, am arătat faptul că părțile dobândesc dublă calitate procesuală, fiind, în același timp și reclamant, dar și pârât. În această situație, dacă decedează soțul reclamant din cererea principală, iar moștenitorii acestuia nu doresc să continue acțiunea antecesorului lor, am apreciat că, în virtutea dublei calități procesuale a reclamantului, încetează doar calitatea sa de reclamant, cu alte cuvinte, prin aceasta, are loc „închiderea cererii principale”, iar nu închiderea dosarului de divorț. Prin urmare, considerăm că instanța va continua judecarea cererii reconvenționale, în cadrul căreia reclamantul, defunct, are calitatea de pârât reconvențional.

În cazul în care, dimpotrivă, cel care decedează este pârâtul din cererea principală, suntem de părere că moștenitorii acestuia au dreptul de a continua acțiunea de divorț formulată pe cale reconvențională, întrucât, în această ipoteză, pârâtul este, deopotrivă, și reclamant reconvențional. În ceea ce privește cererea principală, apreciem că instanța poate suspenda judecata acesteia în temeiul art. 413 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ. În tot cazul, considerăm că, în situația în care decedează soțul pârât, instanța nu poate lua act de încetarea căsătoriei prin decesul acestuia, întrucât el are dublă calitate procesuală. În context, menționăm că în vederea introducerii în cauză a moștenitorilor soțului pârât-reclamant reconvențional, instanța va analiza unele aspecte, precum: dacă cererea moștenitorilor este motivată în drept și în fapt, dacă cererea reconvențională are ca obiect desfacerea căsătoriei din culpa exclusivă a soțului reclamant, dacă moștenitorii pot dovedi culpa exclusivă a reclamantului etc. În fine, mai precizăm faptul că, în cazul în care instanța admite cererea reconvențională, cererea principală va fi respinsă.

În acest sens, opinia noastră este justificată de faptul că cererea reconvențională este o veritabilă acțiune judecătorească, care, se bucură de independență procesuală, astfel că va fi soluționată chiar dacă reclamantul a renunțat la judecată, după cum prevede chiar art. 924 C. pr. civ.

Astfel, pentru considerentele de mai sus, am propus *de lege ferenda* completarea art. 926 alin. (2) C. pr. civ. astfel: „Cu toate acestea, când cererea de divorț se întemeiază pe culpa

pârâtului și reclamantul decedează în cursul procesului, lăsând moștenitori, aceștia vor putea continua acțiunea pe care instanța o va admite numai dacă va constata culpa exclusivă a soțului pârât. *Totodată, în cazul în care a fost formulată cerere reconvențională, dacă aceasta se întemeiază pe culpa reclamantului-pârât reconvențional și pârâtul-reclamant reconvențional decedează în cursul procesului, lăsând moștenitori, aceștia vor putea continua acțiunea pe care instanța o va admite numai dacă va constata culpa exclusivă a soțului reclamant-pârât reconvențional. În caz contrar, dispozițiile alin. (1) rămân aplicabile.*” În acest fel, ar fi eliminată soluția discriminatorie evidențiată în doctrină, cuprinsă în textul actual, care nu permite moștenitorilor soțului pârât din cererea principală posibilitatea legală de continua acțiunea acestuia în scopul de a-și apăra dreptul la moștenire în concurs cu soțul supraviețuitor, deși antecesorul lor nu este culpabil de desfacerea căsătoriei.

De asemenea, pe cale de consecință, am sugerat *de lege ferenda* și completarea art. 926 alin. (3) C. pr. civ. în sensul că „pentru introducerea în cauză a moștenitorilor soțului reclamant sau, după caz, ai soțului pârât-reclamant reconvențional, instanța va face aplicarea art. 412 alin. (1) pct. 1, respectiv a art. 413 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ.”.

Totodată, în cuprinsul prezentei lucrare am analizat și efectele de natură nepatrimonială și patrimonială pe care desfacerea căsătoriei le produce cu privire la raporturile dintre foștii soți, precum și efectele pe care divorțul le produce asupra relațiilor dintre părinți și copiii lor minori.

În acest sens, am arătat că indiferent de calea procedurală pe care soții o aleg pentru a obține desfacerea căsătoriei, respectiv, pe cale judiciară, administrativă ori prin procedură notarială sau chiar dacă se produce desfacerea de drept a căsătoriei, în temeiul art. 293 alin. (2) C. civ., efectele divorțului în ceea ce privește raporturile dintre soți și dintre aceștia și copii, vor fi întotdeauna aceleași, acestea fiind atât de natură nepatrimonială, cât și patrimonială.

Astfel, din perspectiva raporturilor de natură nepatrimonială dintre soți, am observat faptul că atât legislația în vigoare, cât și literatura de specialitate ne indică principalele efecte, acestea fiind: numele pe care îl vor purta foștii soți, pierderea drepturilor care decurg din calitatea de soț, încetarea calității de soț, obligația de respect, fidelitate, sprijin moral și coabitare, capacitatea civilă deplină de exercițiu a soțului minor și cetățenia soțului divorțat.

În ceea ce privește consecințele pe care desfacerea căsătoriei le produce asupra raporturilor de natură patrimonială dintre soți, am arătat faptul că, prin divorț, regimul matrimonial încetează, se stinge obligația de sprijin material reciproc, obligația de întreținere între soți, statutul protejat

al locuinței familiei, precum și vocația succesorală reciprocă. De asemenea, în unele situații, desfacerea căsătoriei poate implica anumite efecte reparatorii de natură patrimonială între foștii soți, precum dreptul la despăgubiri, dreptul la prestație compensatorie și, deși încetează obligația de întreținere între soți, poate lua naștere o nouă obligație, de întreținere între foștii soți, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege.

Referitor la efectele desfacerii căsătoriei asupra raporturilor nepatrimoniale dintre părinți și copii, cel care a necesitat o analiză amănunțită a fost exercitarea autorității părintești. Astfel, având în vedere faptul că desfacerea căsătoriei în cazul în care există copii minori nu poate avea loc pe cale administrativă, am analizat problematica stabilirii exercitării autorității părintești atât în cazul în care desfacerea căsătoriei este pronunțată pe cale judiciară sau constatată pe cale notarială. În acest context, indiferent de calea procedurală aleasă pentru stabilirea aspectelor referitoare la exercitarea autorității părintești, trebuie avute în vedere atât aspecte de ordin material, cât și aspecte de ordin moral, pentru ca toate chestiunile referitoare la copiii minori să fie soluționate cu respectarea interesului superior al acestora și în scopul dezvoltării cât mai armonioase a minorilor. Totodată, este inclusă în categoria acestor efecte și modalitatea de păstrare a legăturilor personale dintre părintele separat și copii.

În cele din urmă, am analizat și efectele pe care desfacerea căsătoriei le produce asupra relațiilor patrimoniale dintre părinți și copiii lor minori, efecte care vizează locuința copiilor după divorț; contribuția părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională ale copilului; alocația de stat pentru copii, precum și exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești asupra bunurilor copilului.

Prin intermediul studiului realizat, am constatat faptul că reglementarea efectelor desfacerii căsătoriei asupra raporturilor de natură nepatrimonială și patrimonială dintre soți și dintre părinți și copii, s-a bucurat, în mod întemeiat, de o atenție deosebită din partea legiuitorului. Astfel, sub rezerva mențiunilor și propunerilor pe care le-am făcut în cuprinsul lucrării, am constatat faptul că dispozițiile legale care reglementează efectele divorțului sunt cuprinzătoare și, de ce nu?, chiar oportune, cel mai probabil datorită faptului că desfacerea căsătoriei este de natură a provoca, oricum, foștilor soți și copiilor, dezechilibre de natură materială, morală și chiar socială.

Astfel, apreciem că lămurirea tuturor aspectelor care se referă la raporturile dintre soți, precum și la cele dintre părinți și copii, după desfacerea căsătoriei, este esențială. Această opinie este cu atât mai întemeiată cu cât, deși asupra multora dintre aceste efecte instanța se pronunță

doar la cerere, importanța altora, însă, rezultă chiar din dispozițiile legii, care prevăd faptul că, asupra anumitor aspecte, instanța are chiar obligația de a se pronunța din oficiu.

Concluzionând, opțiunea noastră în sensul alegerii instituției desfacerii căsătoriei ca subiect al prezentei lucrări de cercetare științifică este justificată de faptul că această instituție a suferit, de-a lungul timpului, modificări legislative considerabile, sens în care am apreciat că se impune o analiză riguroasă în scopul interpretării în mod corect a reglementărilor legale în vigoare. Mai mult decât atât, apreciem că, în prezent, instituția divorțului este aproape la fel de uzitată precum instituția căsătoriei, astfel că este necesar ca orice practician al dreptului să cunoască, cel puțin, unele noțiuni de bază în ceea ce privește desfacerea căsătoriei.

BIBLIOGRAFIE

I. Tratatе, cursuri universitate, monografii

- 1) Albu I., *Căsătoria în dreptul român*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.
- 2) Albu I., *Dreptul familiei*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.
- 3) Alessandrescu A., *Divorțul în dreptul roman și român, Thesa de licență*, București, Lito Tipografia Codreanu & Savoiu, 1896.
- 4) Alexandresco D., *Explicațiune teoretică și practică a Dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine. Căsătoria și Despărțenia*, Tipografia lucrătorilor români asociați, Iassy, 1885.
- 5) Amuza T., *Căsătoria și divorțul în vechiul drept românesc*, Editura Sylvi, București, 2001.
- 6) Amuza T., *Transilvania de la Voievodat la Marea Unire. Istoria statului și dreptului românesc*, Editura Moroșan, București, 2008.
- 7) Avram M., *Drept civil. Familia.*, ediția a 2-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2016.
- 8) Bacaci A., *Raporturile patrimoniale în dreptul familiei*, ediția a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2007.
- 9) Bacaci Al., Dumitrache V.C., Hageanu C.C., *Dreptul familiei*, ediția a 7-a, Editura C.H. Beck, București, 2012.

- 10) Baias Fl., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I. (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2012.
- 11) Bodoașcă T., Drăghici A., Puie I., Maftei I., *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2013.
- 12) Bodoașcă T., *Dreptul familiei*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2015.
- 13) Bodoașcă T., Jugastru C., Hurubă E., Lozneau V.(coordonatori), *Liber amicorum. Ioan Leș. Contribuții la studiul dreptului privat*, Editura Universul Juridic, București, 2017.
- 14) Bodoașcă T., *Studii de dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2018.
- 15) Boner Ch., *Transylvania. It's Products and its people*, Editura Longmans green reader and dyer, Londra, 1865.
- 16) Boroi G., Anghelescu C.A., Nazat B., Nicolae I., *Fișe de drept civil. Partea generală – Persoanele - Drepturile reale principale – Obligațiile – Contractele – Moștenirea - Familia*, ediția a 4-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2019.
- 17) Boroi G., Rădescu D., *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Editura All, București, 1994.
- 18) Boroi G., Stancu M., *Drept procesual civil*, Editura Hamangiu, București, 2015.
- 19) Boroi G., Stănciulescu L., *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2012.
- 20) Bosse-Platiere H., *Dommages et interets*, în P. Murat (coord.), *Droit de la famille*, 5eme ed., Dalloz, Paris, 2010/2011.
- 21) Brahinsky C.R., *L'essentiel du Droit de la famille*, 12e Edition, Gualino Lextenso Editions, 2013.
- 22) Buffelan-Lanore Y., Larribau-Terneyre V., *Droit civil. Introduction. Biens. Personnes. Famille*, 17e édition, Ed. Sirey, Paris, 2011.
- 23) Cantacuzino M.B., *Elementele dreptului civil*, Editura All, București, 1998.
- 24) Cernea E., Molcuț E., *Istoria dreptului românesc*, Editura Universul Juridic, București, 2003.

- 25) Chelaru I., *Căsătoria și divorțul – Aspecte juridice civile, religioase și de drept comparat*, Editura A92 Acteon.
- 26) Ciobanu V.M., Boroi G., Briciu T.C., *Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grilă*, ediția 5, Editura C.H. Beck, București, 2011.
- 27) Ciobanu V.M., Nicolae M. (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. II – art. 527-1.134*, Editura Universul Juridic, București, 2016.
- 28) Ciobanu V.M., *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, Volumul II, Editura Național, București, 1996.
- 29) Ciucă V.M., *Lecții de drept roman*, Vol. I, Editura Polirom, Iași, 1998.
- 30) Claux P.J., David St., *Droit e pratique du divorce*, Edition Dalloz, 2013.
- 31) Cocoș Șt., *Drept roman*, Editura Fundației România de Măine, București, 2004.
- 32) Codul lui Hammurabi, traducere de prof. dr. O.Tămaș, Editura Proema, Baia-Mare, 2009.
- 33) Cooper J., *China antică*, Editura Prietenii Cărții, București, 1998.
- 34) Corjescu I., *Codul civil general austriac cuprinzând textul oficial, legile, novelele și ordonanțele publicate pentru completarea și modificarea acestuia sau privitoare la materiile cuprinse în el, aplicabile unele în Bucovina, altele în Transilvania*, Imprimeria Statului, București, 1921.
- 35) Coșa E., *Încetarea și desfacerea căsătoriei în dreptul român și în dreptul comparat*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2009.
- 36) Deak Fr., Popescu R., *Tratat de drept succesoral, Vol. I, Moștenirea legală*, ediția a III-a actualizată și completată, Editura Universul Juridic, București, 2013.
- 37) Deak Fr., Popescu R., *Tratat de drept succesoral, Vol. II, Moștenirea testamentară*, ediția a III-a actualizată și completată, Editura Universul juridic, București, 2014.
- 38) Deak Fr., Popescu R., *Tratat de drept succesoral, Vol. III, Transmisiunea și partajul moștenirii*, ediția a III-a actualizată și completată, Editura Universul juridic, București, 2014.
- 39) Deleanu I., Mitea V., Deleanu S., *Noul Cod de procedură civilă, Comentarii pe articole. Vol. II*, Editura Universul Juridic, București, 2013.

- 40) *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.
- 41) *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- 42) Dinu C.C., *Aspecte noi privind procedurile speciale în procesul civil în Noile Coduri ale României, Studii și cercetări juridice*, Editura Universul Juridic, București, 2011.
- 43) Dinu C.C., *Dreptul procesual civil și activitatea notarială. Note de curs pentru pregătirea inițială și continuă a notarilor publici.*, Editura Notarom, București, 2014.
- 44) Drăghici A., Duminică R., *Obligația legală de întreținere*, Editura Universul Juridic, București, 2014.
- 45) Drîmba O., *Istoria culturii și civilizației*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- 46) Durant W., *Civilizații istorisite 5, Viața în Grecia antică*, vol. II, Editura Prietenii Cărții, București, 2002.
- 47) Durant W., Durant A., *Civilizații istorisite 1, Moștenirea noastră orientală*, vol. II, Editura Prietenii Cărții, București, 2002.
- 48) Filipescu I.P., Filipescu A.I., *Tratat de dreptul familiei*, ediția a VIII-a revăzută și completată, Editura Universul Juridic, București, 2006.
- 49) Floca N., *Din istoria dreptului românesc II. Carte românească de învățătură de la Pravilele împărătești și de la alte Giudeațe. Iași 1646*, Tiparul executat la Polsib SA, Sibiu, 1993.
- 50) Florian E., *Dreptul familiei – Căsătoria. Regimuri matrimoniale, Filiația.*, ediția 5, Editura C.H.Beck, București, 2016.
- 51) Frențiu G.C., Băldean D.L., *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Editura Hamangiu, București, 2013.
- 52) Frențiu G.C., în *Colectiv, Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, Editura Hamangiu, București, 2012.
- 53) Gidro R., Gidro A., Nistor V., *Roma -cetatea și destinul ei juridic-*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2009.

- 54) Gidro R., Gidro A., *Roma antică – o istorie pentru toți*, Editura Neverland, București, 2018.
- 55) Guțu Gh., *Dicționar latin – român*, Editura Științifică, București, 1993.
- 56) Hageanu C., *Dreptul familiei și actele de stare civilă. Conform noului Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2012.
- 57) Hamangiu C., Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu A., *Tratat de drept civil român*, vol. I, Editura All Beck, București, 2002.
- 58) Hanga V., Bob M.D., *Curs de drept privat roman*, Ediția a IV-a, revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2011.
- 59) Hanga V., Bocșan M.D., *Curs de drept privat roman*, ediția a IV-a, Editura Universul Juridic, București, 2011.
- 60) Hanga V., *Drept privat roman*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978.
- 61) Hanga V., *Istoria dreptului românesc. Dreptul cutumiar*, Editura „Chemarea”, Iași, 1993.
- 62) Hanga V., *Mari legiuitori ai lumii*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977.
- 63) Herring, *Family Law*, Sixth edition, Pearson Publishing House, London, 2013.
- 64) Ionașcu A., Mureșan M., Costin M., Ursa V., *Familia și rolul ei în societatea socialistă*, Cluj, Editura Dacia, 1975.
- 65) Laday Șt., *Codul civil austriac în vigoare în Ardeal completat cu Legile și Regulamentele modificatoare cuprinzând și jurisprudență*, Editura Ministeriului Justiției Directoratul General, Cluj, 1924.
- 66) Leontin A.I., *Compendiu de Drept civil Austriac în vigoare în Transilvania comparat cu dreptul civil al părților ungurene și dreptul civil al vechiului Regat, precum și modificările făcute prin legile de unificare*, Editura și proprietatea Institutului de Arte Grafice Alexandru Anca, Cluj, 1927.
- 67) Leș I. (coord.), *Tratat de drept procesual civil. Volumul II. Căile de atac. Procedurile speciale. Executarea silită. Procesul civil internațional. Conform Codului de procedură civilă republicat*, Editura Universul Juridic, București 2015.
- 68) Leș I., *Elemente de drept notarial*, ediția 3, Editura CH Beck, București, 2014.

- 69) Leș I., *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole. Art. 1-1133*, Editura C.H. Beck, București, 2013.
- 70) Leș I., *Tratat de drept procesual civil, Volumul I, Principii și instituții generale. Judecata în fața primei instanțe*, Editura Universul Juridic, București, 2014.
- 71) Loussouarn Y., Bourel P., *Droit international privé*, 7e edition, Ed. Dalloz, Paris, 2001.
- 72) Lupașcu D., Crăciunescu C.M., *Dreptul familiei*, ediția a III-a emendată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2017.
- 73) Marcu F., Maneca C., *Dicționar de neologisme*, editura Academiei, București, 1986.
- 74) Molcuț E., *Drept privat roman*, ediție revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2007.
- 75) Moloman B. D., *Dicționar de dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
- 76) Munteanu C. (coord.), *Culegere de studii. In honorem Alexandru Bacaci, Ovidiu Ungureanu*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
- 77) Nedelcu G.P., *Puterea părintească în vechiul drept românesc*, Institutul Grafic „Miricescu”, Ploiești, 1933.
- 78) Negrilă D., *Divorțul prin procedură notarială. Studii teoretice și practice.*, Editura Universul Juridic, București, 2014.
- 79) Oancea D., *Drept roman*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1998.
- 80) Pivniceru M.M., Luca C., *Interesul superior al copilului – Expertiza psihologică în caz de separarea/divorțul părinților*, Editura Hamangiu, București, 2016.
- 81) Popa I.F., Moise A.A. (coord.), *Legea notarilor publici. Comentariu pe articole.*, Editura Solomon, București, 2016.
- 82) Popescu T.R., *Dreptul familiei. Tratat. Noțiuni introductive. Căsătoria*, Tipografia Învățământului, București, 1960.
- 83) Porumb Gr., *Codul de procedură civilă comentat și adnotat, Volumul I*, Editura Științifică, București, 1960.
- 84) Pricopi A., *Căsătoria în dreptul român*, București, Editura Luminalex, 1998.

- 85) Rădulescu A., Costin Al., Grecu V., Gaftoescu V., Tegăneniu C., Vlădescu-Răcoasa Gh., Sava A., Herovanu E., *Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris – Codul Calimach*, ediție critică, vol. III, Editura Academiei R.P.R., 1958.
- 86) Rotaru D., Dunca D. (coord.), *Culegere de practică notarială*, Vol. I, Editura Notarom, București, 2013.
- 87) Rotaru D., Dunca D. (coord.), *Culegere de practică notarială*, Vol. VI, Editura Notarom, București, 2019.
- 88) Stoicescu C., *Curs elementar de drept roman*, Editura Universul Juridic, București, 2009.
- 89) Tăbărcă M., *Drept procesual civil, vol. II – Procedura contencioasă în fața primei instanțe. Procedura necontencioasă judiciară. Proceduri speciale*, Editura Universul Juridic, București, 2013.
- 90) Trif R.M., *Desfacerea căsătoriei prin divorț și partajul bunurilor comune ale soților*, Editura Hamangiu, București, 2007.
- 91) Ungureanu O., *Actele de procedură în procesul civil, la instanța de fond*, Casa de editură și presă „ȘANSA”, București, 1994.
- 92) Vicol C., *Divorțul – Doctrină, Jurisprudență, Formulare*, ediția a III-a revăzută, Editura Întreprinderile Alexandru I. Botez, 1943.
- 93) G. Vogel, *Le divorce en droit luxembourgeois*, 3e édition, Ed. Larcier, Bruxelles, 2010.

II. Articole și studii din reviste de specialitate

- 1) Avram M., Andrei L.M., *Instituția familiei în noul Cod civil – manual pentru uzul formatorilor SNG*, Proiect finanțat de Uniunea Europeană – Continuarea asistenței tehnice pentru consolidarea rețelei de formatori a Școlii Naționale de Grefieri (SNG) și pentru îmbunătățirea abilităților lor de predare în ceea ce privește noul Cod civil și noul Cod penal, București, 2010.
- 2) Bodoașcă T., *Aspecte critice privind obligația legală de întreținere în reglementarea noului Cod civil*, în T. Bodoașcă, *Studii de dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2018.

- 3) Bodoaşcă T., *Contribuții la definirea juridică a familiei și la stabilirea conținutului acesteia*, în revista „Dreptul” nr. 12/2004.
- 4) Bodoaşcă T., *Contribuții la studiul obligației legale de întreținere a copilului de către părinți*, în T. Bodoaşcă, *Studii de dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2018.
- 5) Bodoaşcă T., *Contribuții la studiul regimului juridic al divorțului prin acordul soților*, în C. Munteanu (coord.), *Culegere de studii. In honorem Alexandru Bacaci, Ovidiu Ungureanu*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
- 6) Bodoaşcă T., Csakany A., *Contribuții la studiul reglementărilor legale interne cu privire la prestația compensatorie în caz de divorț*, în volumul Conferinței internaționale „Procesul civil și executarea silită. Teorie și practică”, 27-29 august 2015, Tîrgu Mureș, Editura Universul Juridic, București, 2015.
- 7) Bodoaşcă T., *Discuții în legătură cu competența teritorială a judecătorei de a soluționa cererile de divorț*, în T. Bodoaşcă, *Studii de dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2018.
- 8) Bodoaşcă T., *Examen de ansamblu și observații critice privind familia și căsătoria în reglementarea noului Cod civil*, în revista „Dreptul” nr. 11/2009.
- 9) Bodoaşcă T., *Locuința familiei și bunurile care o mobilează sau decorează în reglementarea Codului civil*, în T. Bodoaşcă, *Studii de dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2018.
- 10) Bodoaşcă T., *Observații critice în legătură cu egalitatea în fața legii a copiilor din afara căsătoriei cu cei din căsătorie*, în T. Bodoaşcă, *Studii de dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2018.
- 11) Bodoaşcă T., *Opinii privind semnificația juridică a termenului „copil”*, în T. Bodoaşcă, *Studii de dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2018.
- 12) Bodoaşcă T., *Reglementarea divorțului prin acordul soților după modificarea Codului de procedură civilă și a Codului familiei prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor*, în revista „Dreptul” nr. 4/2011.
- 13) Bodoaşcă T., *Unele considerații critice în legătură cu procedura divorțului în reglementarea noului Cod de procedură civilă*, în revista „Dreptul” nr. 9/2013.

- 14) Ciochină-Barbu I., *O nouă viziune asupra prejudiciului ca element al răspunderii civile delictuale*, disponibil pe www.ugb.ro
- 15) Crăciunescu C.M., Lupașcu D., *Mica reformă a justiției și marea reformă a divorțului*, în "Pandectele Române", nr. 1/2011.
- 16) Crăciunescu M., *Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre soți, precum și dintre părinți și copiii lor minori*, Presentare susținută cu ocazia Conferinței în materia dreptului civil, organizată la INM, în perioada 13-14 iunie 2013, în cadrul Proiectului româno-elvețian „Asistență pentru consolidarea capacității instituționale în domeniul formării judecătorilor și procurorilor pentru aplicarea noilor legi”.
- 17) Deliu R.A., *Scurte considerații asupra procedurii divorțului pe cale notarială*, în Revista „Universul Juridic”, nr. 10/2016.
- 18) Dumitrache V., *Considerații privind obligația legală de întreținere în noul Cod civil*, în C. Munteanu (coord.), *Culegere de studii. In honorem Alexandru Bacaci, Ovidiu Ungureanu*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
- 19) Floare M., *Unele observații privind despăgubirile în caz de divorț conform art. 388 din noul Cod civil*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, nr. 1/2013.
- 20) Florian E., *Despre exercitarea în comun a autorității părintești*, în C. Munteanu (coord.), *Culegere de studii. In honorem Alexandru Bacaci, Ovidiu Ungureanu*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
- 21) Frențiu G.C., *Soluția instanței de apel pronunțată împotriva unei sentințe de divorț nemotivate, dacă se contestă că s-a cerut nemotivarea hotărârii*, în Revista „Dreptul” nr. 4/2003.
- 22) Gavrilesco G., *Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copil reglementate de noul Cod civil*, în Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 1/2013.
- 23) Gâlea R.E., Lupașcu D., *Divorțul prin acordul soților*, în "Pandectele Române", nr. 10/2011.
- 24) Hageanu C., *Reglementarea raporturilor personale dintre soți în Codul civil*, în C. Munteanu (coord.), *Culegere de studii. In honorem Alexandru Bacaci, Ovidiu Ungureanu*, Editura Universul Juridic, București, 2012.

- 25) Hurubă R.I., *Contribuții la studiul titlurilor executorii notariale*, în Revista Română de Executare Silită nr. 4/2018.
- 26) Iordana A., *Istoria căsătoriei și a divorțului*, în Revista „Doctrină și jurisprudență” nr. 1-2/2016.
- 27) Leș I., *Implicațiile noului Cod de procedură civilă și ale Legii nr. 202/2010 asupra procedurilor notariale*, în revista „Dreptul”, nr. 5/2011.
- 28) Lozneau V., *Unele aspecte controversate privind publicitatea hotărârii de divorț și data la care este desfăcută căsătoria*, în T. Bodoașcă, C. Jugastru, E. Hurubă, V. Lozneau (coordonatori), *Liber amicorum. Ioan Leș. Contribuții la studiul dreptului privat*, Editura Universul Juridic, București, 2017.
- 29) Manole M.A., *Considerații asupra divorțului prin procedură notarială*, în „Buletinul notarilor publici” nr. 2/2015.
- 30) Perju P., *Probleme de drept civil și procesual civil din practica secției civile a Curții Supreme de Justiție*, în Dreptul nr. 11/2002.
- 31) Radu D., *Este cererea reconvențională o cerere accesorie?*, în Revista română de drept nr. 4/1973.
- 32) Șerbănoiu N.R., *Exercitarea și limitele de exercitare ale drepturilor și obligațiilor nepatrimoniale ale soților*, în Dreptul românesc la 100 de ani de la Marea Unire. Dimensiuni și tendințe, Academia Română – Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, București, 2018.

III. Legislație

- 1) Codul familiei
- 2) Codul civil
- 3) Codul de procedură civilă
- 4) Decizia nr. 33 din 9 decembrie 2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii
- 5) Legea nr. 4/1953 privind Codul familiei
- 6) Legea nr. 21/1991 privind cetățenia română, modificată și completată

- 7) Legea nr. 59/1993 pentru modificarea Codului de Procedură civilă, a Codului familiei, a Legii contenciosului administrativ nr. 29/1990 și a Legii nr. 94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi
- 8) Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii, republicată
- 9) Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, modificată și completată
- 10) Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, modificată și completată
- 11) Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, modificată și completată
- 12) Legea nr. 17/2017 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe
- 13) Hotărârea Biroului Executiv al Consiliului UNNPR nr. 15/2011
- 14) H.G. nr. 64/2011 privind Metodologia cu privire la aplicarea unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă
- 15) Regulamentului (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești
- 16) Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 al Consiliului din 20 decembrie 2010 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în domeniul legii aplicabile divorțului și separării de corp
- 17) Regulamentul (UE) 2019/1111 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii

IV. Site-uri

- 1) <http://arhiva-studia.law.ubbcluj.ro/articol>
- 2) <http://codes.droit.org/CodV3/civil.pdf>
- 3) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content>
- 4) www.avocatura.com
- 5) www.dlib.si

- 6) www.dokumen.tips
- 7) www.enciclopediaromaniei.ro
- 8) www.eur-lex.europa.eu
- 9) www.historice.ro
- 10) www.hotararicedo.ro
- 11) www.inm-lex.ro
- 12) www.jurisprudencedo.com
- 13) www.mpublic.ro
- 14) www.rolii.ro
- 15) www.scj.ro
- 16) www.spiegel.de
- 17) www.ugb.ro
- 18) www.universuljuridic.ro

CUPRINS

Abrevieri

INTRODUCERE

CAPITOLUL I. ASPECTE PRIVIND EVOLUȚIA ISTORICĂ A INSTITUȚIEI DIVORȚULUI

Secțiunea 1.1. Aspecte privind căsătoria și desfacerea căsătoriei prin divorț din perspectivă istorică în vechile civilizații

1.1.1. Mesopotamia

1.1.2. India

1.1.3. Familia ebraică

1.1.4. China antică

1.1.5. Japonia antică

1.1.6. Imperiul aztec

1.1.7. Civilizația maya

1.1.8. Grecia antică

1.1.9. Celții

1.1.10. Bizanțul

1.1.11. Arabii

Secțiunea 1.2. Aspecte privind căsătoria și divorțul în familia romană

1.2.1. Preliminarii

1.2.2. Familia romană

1.2.3. Căsătoria în dreptul roman

1.2.2.1. Preliminarii

1.2.2.2. Căsătoria *cum mannum*

1.2.2.3. Căsătoria *sine manu*

1.2.4. Desfacerea căsătoriei în dreptul roman

1.2.4.1. Preliminarii

1.2.4.2. Desfacerea căsătoriei prin acordul soților

1.2.4.3. Desfacerea forțată a căsătoriei

1.2.5. Efectele desfacerii căsătoriei în dreptul roman

CAPITOLUL II. ASPECTE PRIVIND EVOLUȚIA REGLEMENTĂRILOR LEGALE REFERITOARE LA DESFACEREA CĂSĂTORIEI ÎN ROMÂNIA

Secțiunea 2.1. Divorțul în spațiul carpato-danubiano-pontic până la vechile legiuri ale Principatelor Române

Secțiunea 2.2. Divorțul în vechile legiuri ale Principatelor Române

2.2.1. Divorțul în reglementarea Codului Calimach

2.2.2. Divorțul în reglementarea Codului Caragea

Secțiunea 2.3. Divorțul în Transilvania de la Codul Calimach până la extinderea aplicării Codului civil din 1864 în Transilvania

Secțiunea 2.4. Divorțul în reglementarea Codului civil român de la 1864

2.4.1. Precizări prealabile

2.4.2. Divorțul pentru cauze determinate

2.4.3. Divorțul prin consimțământ mutual

2.4.4. Efectele desfacerii căsătoriei

Secțiunea 2.5. Divorțul în reglementarea Codului familiei

2.5.1. Considerații preliminare

2.5.2. Divorțul pentru motive temeinice

2.5.3. Divorțul pentru motive de sănătate

2.5.4. Divorțul prin acordul soților

2.5.5. Efectele desfacerii căsătoriei în Codul familiei

Secțiunea 2.6. Privire de ansamblu asupra divorțului în reglementarea actualului Cod civil

2.6.1. Considerații generale

2.6.2. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară și divorțul pe cale judiciară la cererea unuia dintre soți acceptată de celălalt soț

2.6.3. Divorțul prin acordul părților pe cale administrativă

2.6.4. Divorțul prin acordul soților pe cale notarială

2.6.5. Divorțul din culpă

2.6.6. Divorțul din cauza stării de sănătate a unuia dintre soți

2.6.7. Efectele desfacerii căsătoriei în reglementarea noului Cod civil

Secțiunea 2.7. Aspecte privind evoluția reglementărilor referitoare la procedura divorțului pe cale judiciară

- 2.7.1. Procedura divorțului în reglementarea Codului civil de la 1864
  - 2.7.1.1. Considerații preliminare
  - 2.7.1.2. Procedura divorțului pentru cauze determinate
  - 2.7.1.3. Procedura divorțului prin consimțământ mutual
- 2.7.2. Procedura divorțului în reglementarea Codului de procedură civilă de la 1865
- 2.7.3. Procedura divorțului în reglementarea actualului Cod de procedură civilă

CAPITOLUL III. DIVORȚUL PRIN ACORDUL SOȚILOR

Secțiunea 3.1. Divorțul la cererea ambilor soți

- 3.1.1. Condiții generale de admisibilitate
- 3.1.2. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară
  - 3.1.2.1. Reglementare
  - 3.1.2.2. Condiții speciale de admisibilitate
  - 3.1.2.3. Cererea de divorț
  - 3.1.2.4. Instanța competentă
  - 3.1.2.5. Soluționarea cererii de divorț
  - 3.1.2.6. Hotărârea de divorț. Căi de atac.
  - 3.1.2.7. Data desfacerii căsătoriei
  - 3.1.2.8. Formalități de publicitate a hotărârii de divorț
- 3.1.3. Divorțul prin acordul soților pe cale administrativă
  - 3.1.3.1. Preliminarii
  - 3.1.3.2. Condiții speciale de admisibilitate a cererii de divorț
  - 3.1.3.3. Competența teritorială a ofițerului de stare civilă
  - 3.1.3.4. Depunerea cererii de divorț și procedura de soluționare a acesteia
  - 3.1.3.5. Clasarea cererii de divorț
  - 3.1.3.6. Admiterea cererii de divorț
  - 3.1.3.7. Respingerea cererii de divorț
  - 3.1.3.8. Refuzul ofițerului de stare civilă
  - 3.1.3.9. Soluționarea cererilor accesorii
  - 3.1.3.10. Mențiunea în actul de căsătorie
  - 3.1.3.11. Eliberarea duplicatului de pe certificatul de divorț
  - 3.1.3.12. Rectificarea certificatului de divorț

- 3.1.4. Divorțul prin acordul soților prin procedură notarială
  - 3.1.4.1. Preliminarii
  - 3.1.4.2. Competența materială
  - 3.1.4.3. Competența teritorială
  - 3.1.4.4. Întocmirea cererii de divorț și primirea acesteia de către notarul public
  - 3.1.4.5. Procedura ulterioară primirii cererii de divorț
  - 3.1.4.6. Procedura specială în cazul divorțului cu copii minori
  - 3.1.4.7. Admiterea cererii de divorț și eliberarea certificatului de divorț
  - 3.1.4.8. Respingerea cererii de divorț
  - 3.1.4.9. Refuzul notarului public
  - 3.1.4.10. Eliberarea duplicatului de pe certificatul de divorț
  - 3.1.4.11. Rectificarea certificatului de divorț

Secțiunea 3.2. Divorțul la cererea unuia dintre soți acceptată de celălalt

- 3.2.1. Reglementare, noțiune și domeniul de aplicare
- 3.2.2. Cererea de divorț, instanța competentă, depunerea și soluționarea cererii
- 3.2.3. Hotărârea de divorț
- 3.2.4. Data desfacerii căsătoriei
- 3.2.5. Formalități de publicitate a hotărârii de divorț

Secțiunea 3.3. Divorțul din motive de sănătate

- 3.3.1. Reglementare și condiții de admisibilitate
- 3.3.2. Dreptul de a cere desfacerea căsătoriei
- 3.3.3. Cererea de divorț, instanța competentă, depunerea și soluționarea cererii
- 3.3.4. Hotărârea de divorț
- 3.3.5. Data desfacerii căsătoriei
- 3.3.6. Formalități de publicitate a hotărârii de divorț

CAPITOLUL IV. DIVORȚUL DIN CULPĂ

Secțiunea 4.1. Reglementare

Secțiunea 4.2. Dispoziții comune

- 4.2.1. Instanța competentă
- 4.2.2. Cererea de divorț
  - 4.2.2.1. Cerințe generale pentru cererea de divorț

- 4.2.2.2. Cerințe speciale pentru cererea de divorț
  - 4.2.3. Întâmpinarea
  - 4.2.4. Cererea reconvențională
    - 4.2.4.1. Cerințe generale pentru cererea reconvențională
    - 4.2.4.2. Cerințe speciale pentru cererea reconvențională
  - 4.2.5. Calitatea procesual activă
  - 4.2.6. Cereri accesorii și incidentale
  - 4.2.7. Măsuri vremelnice
  - 4.2.8. Prezența personală a soților
  - 4.2.9. Participarea altor persoane la procesul de divorț
  - 4.2.10. Absența reclamantului
  - 4.2.11. Citarea pârâtului
  - 4.2.12. Actele de dispoziție ale părților
    - 4.2.12.1. Renunțarea la judecată
    - 4.2.12.2. Împăcarea soților
  - 4.2.13. Decesul unuia dintre soți – transmisibilitatea acțiunii de divorț
  - 4.2.14. Nemotivarea hotărârii
  - 4.2.15. Căi de atac. Publicitatea hotărârii.
  - 4.2.16. Data desfacerii căsătoriei.
- Secțiunea 4.3. Forme ale divorțului din culpă
- Secțiunea 4.4. Divorțul pentru motive temeinice
- 4.4.1. Condiții
  - 4.4.2. Noțiunea de motive temeinice
  - 4.4.3. Administrarea probelor în materie de divorț
  - 4.4.4. Rolul culpei
- Secțiunea 4.5. Divorțul pentru separarea în fapt îndelungată
- 4.5.1. Condiții
  - 4.5.2. Stabilirea culpei reclamantului
- Secțiunea 4.6. Medierea în materia neînțelegerilor dintre soți
- Secțiunea 4.7. Dispoziții de drept internațional privat cu privire la desfacerea căsătoriei
- 4.7.1. Legea aplicabilă divorțului

4.7.2. Convenția de alegere a legii aplicabile

4.7.3. Recunoașterea divorțului prin denunțare unilaterală

CAPITOLUL V. EFECTELE DESFACERII CĂSĂTORIEI CU PRIVIRE LA RAPORTURILE NEPATRIMONIALE ȘI PATRIMONIALE DINTRE SOȚI ȘI DINTRE PĂRINȚI ȘI COPII

Secțiunea 5.1. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la raporturile dintre soți

5.1.1. Considerații generale

5.1.2. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la raporturile nepatrimoniale dintre soți

5.1.2.1. Precizări prealabile

5.1.2.2. Numele soților după divorț

5.1.2.3. Pierderea drepturilor care decurg din calitatea de soț

5.1.2.4. Încetarea calității de soț

5.1.2.5. Obligația de respect, fidelitate, sprijin moral și coabitare

5.1.2.6. Capacitatea civilă deplină a soțului minor

5.1.2.7. Cetățenia soțului divorțat

5.1.3. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la raporturile patrimoniale dintre soți

5.1.3.1. Precizări prealabile

5.1.3.2. Încetarea regimului matrimonial

5.1.3.3. Locuința familiei

5.1.3.4. Obligația de sprijin material și obligația de a suporta cheltuielile căsătoriei

5.1.3.5. Obligația de întreținere

5.1.3.6. Vocația succesorală a foștilor soți

5.1.3.7. Dreptul la despăgubiri

5.1.3.8. Prestația compensatorie

Secțiunea 5.2. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la raporturile dintre părinți și copiii lor minori

5.2.1. Considerații generale

5.2.2. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la raporturile nepatrimoniale dintre părinți și copiii lor minori

5.2.2.1. Exercițarea autorității părintești

5.2.2.2. Dreptul părintelui separat de copil de a avea legături personale cu acesta

5.2.3. Efectele desfacerii căsătoriei cu privire la raporturile patrimoniale dintre părinți și copiii lor minori

5.2.3.1. Precizări prealabile

5.2.3.2. Stabilirea locuinței copilului

5.2.3.3. Contribuția părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională ale copilului

5.2.3.4. Alocația de stat pentru copii

5.2.3.5. Exercițarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești asupra bunurilor copilului

5.2.4. Modificarea de către instanța de tutelă a măsurilor luate cu privire la copil

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE